

Bibliothèque numérique

medic @

**Bertrand, Thomas Bernard - candidat /
Dodart, Jean-Baptiste - président. - An
exercitatione carentibus, Purgatio ?**

1709.

***Paris : Typis viduae Francisci
Muguet, Regis & Facult.
Medicinae Typographi
Cote : ms 2325 n°39***

QUÆSTIO MEDICA,
CARDINALITIIS DISPUTATIONIBUS
MANE DISCUTIENDA

IN SCHOLIS MEDICORUM,

Die Jovis decimâ quartâ Martii 1709.

M. JOANNE-BAPTISTA DODART,
SERENISSIMORUM BURGUNDIÆ, ET BITURICI
PRINCIPUM,
MEDICO PRIMARIO,
PRÆSIDE.

An exercitatione carentibus, Purgatio?

I.

UI sanitatem diligit, exercitationem non neg'igat, quâ non solum bonam valetudinem, verum etiam corporis robur assequetur; non illud quidem palæstricum, neque quod carne cutim distendat, incrustet, infarciatque foris; sed quod partibus maximè vitabilibus, maximèque nostris, vini internam, vigoremque verum, ac genuinum inferat. Exercitatio est motus corporis paulò vehementior, sanitatis tuendæ, vel habitus boni comparandi gratiâ, factus. Tàm arctè cum vitâ copulatus est motus, ut non priùs animantibus luce frui, quàm moveri, concedatur: varias membrorum agere contractiunculas, modò repere, modò saltare, homines ac belluæ, quasi naturâ gaudente, nascendo conspiciuntur. Hic cæcus naturæ impetus, necessariæ ad vitam exercitationis, rudimentum est, & significatio non inepta. Hinc nobilis illa Medicinæ pars, Gymnastice dicta, quæ primùm hominum voluptati, dein Deorum honoribus antiquitùs inserviebat.

2
 Varia enim sunt exercitationum genera, quæ non æquè omnibus profunt; valida robustis, & crasso cibo utentibus, salutaria; mediocria, medio modo se habentes ineant; debilibus exercentur senes, & imbelles. Sed ut raro quisquam non aliquam partem corporis imbecillam habet, ita diversum exposcit partium varietas exercitii genus. Sic labantes coxas, malè tutos pedes, saltatio firmare perhibetur. Spleneticos, & siccâ vexatos tussi, cursu sanari Veterum experientia fuit. Alvo nimis solutæ, ac hydropicis maximè subvenit equitatio. Ambulatio recta, non flexuosa, non plana, sub dio, non in porticu, si verò in umbrâ, non quæ tecto subest, sed quam parietes, aut viridaria efficiunt, stomacho malè coquenti, atque obsonandæ fami, utilissima; Sicut & disputatio, & clara lectio; neque has à labore abdicare oportet, exercitationes ingenii sunt, curricula mentis, quæ dum animum exhilarant, corpus jucundè exercent.

II.

EA est temporum nostrorum ignavia, & luxuries, ut omnes ferè, quibus vultu ridet fortuna sereno, vix se lecto eximant, & jam paratis accumbant mensis, adhuc penè oscitantes; cibus onustos currum conscendere, aut in eo sepeliri videas; totâ nocte aleatoriis lusibus invigilare, dubiis immergi canis, atque somno indulgere desidiâ reluctante. Sic ex otio in otium pari jucunditate transitur; sed nè voluptates istæ fatietate languescant, illis instar exercitationis est, otii mutatio. Ex hoc laxo & inertissimo vitæ genere, mirum quantæ ingruunt corpori calamitatum turbæ; fecundus vitiosorum succorum proventus; virium debilitas, causaria vita, ac functionum prolapsio. Functionum integritatem arbitraberis expeditum liquorum fluxum, secretionum, & excretionum tenorem constantem, partium solidarum robur, & ad exiliendum aptitudinem: his omnibus ex æquo favet exercitatio, optatâ valetudine leve laboris onus pensatura. Sic videas corpora laboribus dedita, licet interdum pravis enutrita eduliis, vegetiora esse, & florido habitûs colore suæ constitutionis bonitatem attestari. Plus cibi sumitur, quam quo vivitur: alimentorum multò pars maxima excrementa sunt, quæ pelli amant, aut suâ sponte exire, vel arctis foraminulis, vel satis patulis & apertis canalibus; illa transpirationis sunt, æmula fumo; hæc excretionum, sensibilia magis. Hujusmodi opera simul absolvit blanda & æquabilis succorum fermentatio, succutientium fibrarum nisus, & motus identidem reciprocandus. Chyli, succorum omnium originis, duplici instrumento opus perficitur, fermentatione scilicet, & triturâ, utraque exercitio promovenda. Quippè abdominis muscoli & diaphragma agitatione corporis, validiores edunt nisus, robustiores succus, qui dum alimenta minutiùs atterunt, eorum corpuscula ad fermentescendum intimiùs remiscunt. Lactea hæc materies, ut vitalis flammæ pabulum, si pura, si benè subacta; ita plurimorum morborum parens, si incocta, si feculenta. Unde in glandulis, in ductibus lymphaticis concreta, sicut pressi copia lactis, excrementum fit, quæ modò chylus erat. Sic sanitas laborando floret, marcescit quiescendo, & depravatâ impuritatum colluvie, labant solidarum partium potentia; liquorum virtutes hebescent.

III.

SANITATIS studium esse, neque expleri cibus, neque impigrum esse ad laborem, jam olim proditum est. Ignavia enim corpus hebetat, labor firmat: illa maturam senectutem, hic longam adolescentiam reddit. Sic quem interdum vel domestica, vel civilia officia tenuerunt, huic tempus aliquod servandum cura-

3
 tioni corporis sui est. Prima curatio, exercitatio est, quæ semper antecedere cibum debet: in eo qui minus laboravit, & bene concoxit, amplior; in eo qui fatigatus est, & minus concoxit, remissior. Sancita liquidorum lex, quò illa tenuiora eò fluxiliora; hæc enim tenuantur motu, rumpuntur agitatione. Vivida nervorum vis, jugi contentione firmatur, elater intenditur, si repetitis ictibus assueverit. His bonis carent otio lascivientes, quo corpus reddunt languidum, & excrementis onustum. Hæc ratione, nè quis miretur omnium ferè divitum sortem, pauperulorum fortunâ longè deteriore. Illos avorum laboribus desidiosè victitantes quandoque torquet podagra iners, præniâ majus arte malum; polluit interdum turpis hæmorrhoidum fluxus, calculi, renum & vesicæ fætus, excruciant: Sunt qui malo corporis habitu, obtuso, & oblito stomacho, aut capite debili, vitam degunt miserrimam; alii, variorum nervorum subsultibus, vel spasms, vaporum nomine apud rude vulgus intellectis, dirè vexantur. Nèc fæmineum genus minoribus implicat pigritia malis; amatoria adest febris, similis buxo palor; fædum uteri profluvium, obscæna colluvies, aut peccati fructus: profluvia sanguinis, aut interrupta rejectio; sæpè Lucina prolem denegavit, quibusdam fæva noverca. Verùm quemadmodum corporis, sic paritèr & animi imbecillitate laborant; nemo satis mentis compos, ut se suis malis causam dedisse arbitretur: falsam quisquè culpam propriæ imputat constitutioni, sæpè vitii infonti; atquè suæ desidiæ patrocinium in accusationem non merentis naturæ habet. Melius enim salutis suæ consulere, si ignavum illud vitæ genus immutarent, à quo succorum vitiosorum, varias occupantium partes, fœcunda in dies generatio fit, quæ ut exercitio securè præcavetur, ita otio luxuriat, & sanitatem pessumdat.

IV.

FŒCUNDAM malorum segetem inertiam multum exuberantem succidi, aut penitus exarescere satagis? præstò est tibi frequens purgatio, exercitii supplementum, quâ non minus corpus impuritatibus sordidum abstergitur, quam ferrum rubigine infectum, limâ nitescit. Nèc tibi scrupulum, aut dubitationem injiciat ignavus quorundam timor, qui purgationis inimici, falsis eam criminibus urgent: hæc scilicet paulò frequentiori stomachum, atque vires frangi, & dissolvi, parùm ali corpus, importuno serviliter assuescere stimulo, turbari principia sanguinis, cui, ut & etiâ partibus malignum quid injuri; sed malus interpret rerum metus. Tu ergò impavidus perge, relictis æstuationi suæ istis hominum turbis, purgationem institue, superfluitatis, & redundantia genuinum remedium. Corpora otio affluentia, orgasmo sapius detenta non ineptè dixeris, in quo purgationem procrastinare, piaculum est. Orgasmi nomine intelliges, succos edomari indociles, fluere recusantes, vasis conclusos, aut membranæ fibrisque sine inflammatione infixos, atque lentâ quasi panis, fermentatione turgescens, quos solidorum quoniâ elaterem emolliunt, & liquidorum motum præpediunt, quamprimùm purgationi committere, consultum est, crudos licet & minimè subactos, quia quò diutius retinentur, eò plus crassescunt, & infarctus augent. Totâ errant viâ, qui Galeni autoritate delusi, orgasmi rationem ponunt in humoribus defultoriè excursantibus, & velut æstro percitis; nihil à ratione, & à summi dictatoris ingenio absolum magis. Quis tam in Medicinâ hospes, qui modò sit circularis sanguinis motus utcumque gnarus, turgentes succos adeò furibundè tumultuari, comminiscatur? Sed esto ut lubet, ferantur irrequieto motu turgentes succi, nonnè in vasis? nemo id inficiari audebit; ideo statim purgandum? puerile propè

deliramentum est. Furentis sanguinis, & partes molestantis seditiones, non purgatione, sed venâ incisâ pacantur. Quid frequent us in acutis morbis illâ succorum agitatione errabundâ; cur rarò in istis purgandum? quorsùm illa dictatoris? plurima verò non turgent. Purgare ergò convenit humores exuperantes, qui sanguinis circuitionem multitudine præpediunt, qui indigesti, & crudi agrè cum illo commiscentur; sic trituræ vim eludunt, & fermentationes enervant, id est, turgent. Hæc cum rarò in acutis contingant, in quibus sæpè sanguinis fumidus, atque altè spumis exuberat amnis, ideò rarò in his, & cum præmeditatione purgandum, quia rarissimè succi in illis turgent. Hinc est, quòd Veteres morbis à sero, aut multâ productis lymphâ apud eos pituitosis, non sanguinis missione, aut purgatione feliciter medebantur.

A V.

DESIDIA languentium, & turpiter feriatorum hominum saluti invigilas? Eos frequenti purgatione castigabis; vomitu interdum. Verum victum consule moderatum; nam interdum accidit, ut isti medicamentis quotidie ejiciendo vorandi facultatem moliantur. Verum sicut exercitationis plerumque finis esse debet quædam lassitudo, quæ citrà fatigationem futuræ quietis condimentum sit; ita purgationis finis superfluitatum expulsio, quæ sine molestiâ corporis levamen sit, animi alacritas; unde illa non procuranda nimis valentibus medicamentis, sed mitioribus. Sanguinis missio aliquando necessaria, in quibus liquor ille quantitate, & mole ad fluendum sibi impedimento est, aut in quibus facillimè fermentescit, ad æstum inflammationemque paratior existit; cave tamèn decipiari, nèque exercitium solo sanguine misso suppleri existimes, similitudinem quamvis, speciemque athletarum inertie deditos gerere plerumque videas. Fallax enim roboris larva est, fumo fugacior. In illis, sicut cætera, languet etiã sanguis, spoliatus sæpè principiis activis. Experienciã constat plùs sulphurum crudorum, quàm *volatilium* salium, cruorem desidioforum, fundere chymicæ subjectum analysi: idem prorsus reperies in eorum sanguine, quibus vena fuit pluriès tusa. Sic ad mittendum benè sanguinem liquorum statûs te conscium esse expedit, solidarum partium conditionis non nescium: crassi illi, & vapescentes, hæc verò laxæ & mollitudine infirmæ, purgatione magis, quàm sanguinis missione reparantur. Sic nervosi staminis resiliendi virtutem excitabis, quantitatem superfluitatum demes, eodem remedio bellè qualitatem emendaturus. Qualitatem? Itã est. Purgantium enim aculeis, ut intestina irritari, non minùs succos liquari, digeri, subigi, quotidianus demonstrat usus. Hinc apud Veteres pravorum succorum copia, unicus fuit purgationis scopus, & intentio germana. Quidnì & tu, dum veternosam vivendi rationem corrigere nequis, chylum crassiozem, crudiorem lympham, bilem compactiorem, enervata corporis stamina, purgatione pèr intervalla institutã non emendabis?

Ergò exercitatione carentibus, Purgatio.

Proponebat Parisiis THOMAS BERNARDUS BERTRAND,
Parisinus, Baccalaureus Medicus. A. R. S. H. 1709.

Typis Viduæ Francisci Muguet, Regis & Facult. Medicinæ Typographi.